

Saanko saattaa omaiseni? Saattohoitovapaa lainsäädännössä

”Läheisen rooli saattohoidossa on tärkeä osa suruprosessia....on tärkeää muistaa huolehtia myös omasta hyvinvoinnista, säännöllisestä syömisestä ja lepäämisestä. ...

Ihmisen viimeiset pysyvät aistit ovat kuulo ja tuntoaisti. Voitte tukea läheistänne puhumalla ja koskettamalla. Kertokaa, kuka huoneessa on ja mitä olette tekemässä. Todennäköisesti kuoleva kuulee, vaikka ei pystyisi enää vastaamaan ja reagoimaan puheeseen ja kosketukseen. Läheisten läsnäolo, silittäminen ja kädestä pitäminen tuovat turvaa ja lohtua. ...

Kuoleman lähestyessä on tärkeää, että läheiset saavat rauhassa koskettaa ja jättää viimeiset jäähyväiset. Voitte kertoa läheisellenne, että hänellä on lupa lähteä.”

Enberg, Alisa & Vilmi, Jaana:

Saattohoito-opas kuolevan potilaan läheisille. Lapin AMK 2022

Lainsäädäntö on ”jäädytettyä moraalia” -Roland Dworkin

- Onko oikein varmistaa mahdollisuus saattaa kuoleva läheinen – myös aikuisen kuolevan saattaminen?
- Onko inhimillistä tarjota rauhaa ja turvallisuutta kuormittavassa tilanteessa olevalle työssäkäyvälle omaiselle helpottamalla saattohoitovapaan saamista ja korvaamalla ansiomenetyksiä?
- Yhdenvertaisuus – mahdollisuus olla pois töistä työn luonteesta riippumatta tai varallisuudesta riippumatta

Työssäkäyvän saattohoitoetus

- Elämän loppuvaiheen hoidon asiantuntijaryhmä. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2021:23.
- Selvityshenkilö Seppo Koskisen raportti saattohoitoetuudesta, Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2023:2.

**Saanko olla pois töistä?
Onko minulla varaa olla pois
töistä - saanko korvausta?**

Nykytila: oikeus olla poissa töistä saattohoitotilanteessa

- Subjekttiivinen oikeus olla pois töistä:
  - Omaishoitovapaa 5 työpäivää TSL 4:7b §
  - Poissaolo pakottavasta perhesyystä – n viikko – TSL 4:7 §
- Sovittu vapaa TSL 4:7a §
- vapaat palkattomia
- ”omainen” = lapsi, vanhempi, puoliso/samassa taloudessa asuva
- Muut työn ja muiden vastuiden yhteensovittamisen tavat (lomat, työajanjoustot, palkattomat vapaat, vuorottelu muiden omaisten kanssa)

Nykytila: korvausta saattohoitovapaasta

- Lasten erityishoitoraha alle 16 vuotiaan lapsen hoitoon
  - Ansiosidonnainen päiväraha, Kela maksaa
  - Max 60 päivää + erityistilanteissa lisäpäiviä
  - Enintään 70% vuosituloista /300, minimissään n 32 euroa päivä
  - SVL 1224/2004 10 luku
- Omaishoidon tuki
  - Hoidollisesti raskaan siirtymääjan korvaus 923,99/kk/2024
  - Max 6 kk
  - Määrärahasidonnainen hyvinvointialueen myöntämä etuus
  - Laki omaishoidon tuesta 937/2005

Työnantajan näkökulmasta

- Ennustamatonta, siksi hankalaa
- Asiantuntijatehtävät – vuorotyö – sijaisen tarve vaihtelee
- Hyvä, houkutteleva, inhimillinen työnantaja

Työssäkäyvän omaisen näkökulmasta

- Ennustamatonta, siksi hankalaa
- Raskaat vastuut eri suuntiin – huoli rakkaasta omaisesta –moraalinen velvollisuus saattaa kuolevaa – huoli työkavereiden kuormittumisesta ja töiden sujumisesta – huoli toimeentulosta
- Muiden kuin lasten hoidon korvaukset erityisen epävarmoja – omaishoidon tuen käsittely kestää ja on määrärahasidonnainen

Kuolevan näkökulmasta

- Saattohoito onnistuu paremmin jos läheinen voi olla mukana
- Kuolevan henkilön toive kuolla kotona - kotikuolema edellyttää saattajaa
- Tilanteen epävarmuus voi aiheuttaa huolta läheisen työssäkäynnistä/toimeentulosta

Mikä voisi olla toisin?

Vaihtoehtoja: oikeus olla pois töistä

- Subjekttiivinen oikeus saattohoitovapaaseen ansiotyöstä
  - Sopiva aika – riittääkö 5 päivää (=omaishoitovapaa nyt)
    - Suomessa saattokotihoidon aika keskimäärin 12-28 vrk (Pitkälä & Hänninen, Duodecim 1999)
    - Loppuuko vapaa kuolinpäivään? Olisiko inhimillistä tarjota tarvittaessa edes päivä, pari siirtymiseen?
    - Vrt. erityishoitoraha 60 päivää (+ lisäpäivät), hoidollisesti raskaan siirtymäajan omaishoidontuki max 6 kk
  - Pitääkö pidempi kuin 5 päivän poissaolo olla oikeus, ei työnantajan hyväntahtoisuuden varassa?

Vaihtoehtoja: korvaus poissaolosta

- Kertakorvaus
  - Ehdotus 600 euroa
- Ansiosidonnainen korvaus
  - Päiväraha esim. sairausvakuutuslakiin ”saattohoitoraha”
  - Lasten erityishoitorahan suuruinen?
- Omaishoidon tuki
  - Mm. saattohoitotilanteisiin suunniteltu ”hoidollisesti raskaan siirtymääajan omaishoito” nyt 923,99/kk/2024
- Varmuus korvauksen saamisesta, kun kriteerit täyttyy

Vaihtoehtoja: hoivaan vai vierellä kulkemiseen?

- Pitääkö saattajan kantaa osa hoitovastuusta?
  - Vain kotisaattohoito?
  - Vrt. omaishoidon tuki
- Mahdollisuus olla yhdessä ja saattaa myös sairaalassa ja saattohoitokodissa
- Vapaa aina, mutta korvaus sidottu hoitamiseen?

Kuolevan ihmisen etuus vai omaisen etuus?

- Kuinka moni voi saada vapaata? Pitääkö vapaan määrä sitoa saatettavan henkilöön?
- Omaisat – miten määritellään – voisiko kuoleva henkilö määritellä?
- Kuolevan henkilön suostumus – kenet haluaa lähelleen?

- Mahdollisuus myös yli 5 päivän saattohoitovapaaseen ilman työpaikan menettämisen pelkoa
- Vapaa ei päättyisi heti kuolinpäivänä
- Korvaus ansionmenetyksestä/toimeentulon turvaaminen
- Kuoleva ihminen määrittää ”läheiset”
- Mahdollisuus saattovastuun jakamiseen
- Selkeät kriteerit, jotta oman tilanteen ennakoiminen mahdollista, vaikka byrokratia veisinkin aikansa – saattohoitotilanteissa ei voida aina odottaa

Kiitos

laura.kalliomaapuha@tuni.fi

